

VIDA PARROQUIAL A LA PLANA DE VIC A FINALS DEL SEGLE XVII

Valentí Girbau i Tàpies

Introducció

L'estudi de la realitat parroquial durant els segles XVI–XVII–XVIII no ha estat un dels objectius prioritaris dels nostres historiadors. Deixant de banda algunes molt interessants aportacions que ens han obert vies de coneixement i treball, no s'han huidat encara amb el deteniment que el tema mereix bona part dels riquíssims fons parroquials del nostre país, les possibilitats dels quals són realment extraordinàries. No és agosarat afirmar que si hom vol conèixer el hatec de la vida a l'Antic Règim, sobretot en l'àmbit rural, és indispensable analitzar les consuetes parroquials, els llibres de l'obra, rendes, celebracions, compliment pasqual i també de confraries o administracions, tot contrastant o complementant les informacions obtingudes amb les actes de les visites pastorals i correspondència diversa parroquial.

A partir d'aquestes anàlisis hom adquireix una perspectiva global de la comunitat parroquial, en que destaca la figura del rector, amb un paper rellevant en el si de la parròquia i, alhora, nexa amb l'exterior d'aquesta; l'obreria, viva i amb competències clares, demostrativa del protagonisme dels laics; les confraries i administracions, amb un paper prou significatiu en les diades més celebrades de l'any litúrgic; i, com a aglutinador, la consuetada, amb un calendari festiu marcat i precisat en les seves manifestacions fins als detalls més insignificants, però també explicitant drets i deures de cadascuna de les instàncies de la parròquia.

Amb la referència d'un treball d'investigació sobre el bisbat de Vic durant l'època del bisbe Veyan (1784–1815), on vaig adquirir la visió concreta de la realitat parroquial a finals del segle XVIII, faig una reculada en el temps per a sondejar la vida parroquial d'una de les contrades del bisbat -la Plana de Vic- a finals del segle XVII, coincidint amb l'episcopat d'un altre bisbe zelós i atent a la realitat de la seva diòcesi: Antoni Pasqual, bisbe de Vic entre 1685 i

1704¹. Les seves visites pastorals, afortunadament ben conservades, constitueixen una mostra excel·lent de dissecció de cada parròquia, i les observacions que contenen aporten un alt nivell d'informació sobre la parròquia en les seves diverses facetes. A part d'això, i atenent a la disponibilitat dels fons existents a l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV) -arxius parroquials-, he consultat la documentació existent de parròquies significatives de l'àmbit geogràfic de referència, amb la pretensió d'apuntar algunes característiques de la vida parroquial i una voluntat clara de no donar per esgotat el tema.

La figura del rector

És evident que el rector és l'eix entorn al qual es mou tota la dinàmica parroquial. Les obligacions que té li atorguen un protagonisme indubtable en una doble direcció: portes endins i enfora de la parròquia. Un rector més controlat des de Trento, tal com posen en evidència els edictes de visita parroquial, en fiscalitzar d'una manera especial el compliment de les seves obligacions i reclamar testimonis dels parroquians si hi ha proves del seu incompliment.

Totes les consuetes informen, en alguns casos amb cert detall, de les particularitats d'aquest protagonisme que esmentàvem: en primer lloc, era responsable d'administrar els sagraments, començant per dir les misses matinal i major els diumenges i festes de precepte, si bé en algun cas -*Gurb*- era la mongia qui s'encarregava de la missa matinal. Era també consuetud que el rector anés a dir missa a les capelles de la parròquia quan s'esqueia el sant o santa corresponent; així, a *Gurb*, per Sant Pau i Santa Anna, a les esglésies del mateix nom. A *Folgueroles* el rector celebrava la missa matinal en determinades diades, que si bé no eren de precepte eren considerades de devoció: Sant Antoni Abat, Sant Vicenç, Sant Marc, Sant Pere Màrtir, Sant Segimon, Santa Creu de maig, Sant Roc, Santa Creu de setembre, Sant Lluç Evangelista, Sants Màrtirs Llucià i Marcià i Santa Llúcia. La missa matinal se celebrava a l'hora de la sortida del sol i la major a les deu del matí, des de Pasqua fins a Tots Sants, i a les onze en horari d'hivern. Naturalment també feia les celebracions corresponents als aniversaris i misses fundades². A *Roda de Ter*, el rector

1. *Boletín Oficial Eclesiástico del obispado de Vich*. n. 1717, 19 de febrer de 1917. Antoni Pasqual, nascut a Arenys de Mar, va ser catedràtic de Cànons a la Universitat de Bolonya, visitador de l'arquebisbat de Toledo, canonge ardiaca de Girona i auditor de la Rota. Va prendre possessió de la mitra de Vic el 21 de març de 1685. Zelós i actiu, ho demostra amb el caràcter minuciós de les seves visites pastorals. Va compondre els *Rituals* per a les esglésies de la diòcesi que va servir de model per a altres bisbes. Celebrà sínodes els anys 1685 i 1700.

2. AEV. *Folgueroles*, I / 1.

havia de celebrar cada diumenge dues misses: la matinal, com a monjo, sense caritat; la major, cantada, i abans de dir la missa s'havien de dir els quatre evangelis des de la diada de Santa Creu de maig fins a Santa Creu de setembre³.

Complement de la missa era el cant d'absoltes baixes cada diumenge de l'any, segons el valor del pa donat, i quan la missa era cantada es deien -també cantades-, al peu de l'altar i a la porta de l'església⁴. La consuetud de *Folgueroles* especifica que tots els diumenges de l'any, una hora abans de celebrar-se la missa major, el rector i el vicari sortien cap al cementiri vestits amb sobrepellís, estola i proveït el rector del salpassar, a fi de dir les corresponents absoltes per als difunts dels qui aportaven el pa; acabada la missa major, el rector sortia una altra vegada, amb l'escolà que portava la creu, a fer absoltes cantades als vasos corresponents a tres masos, per les quals el rector percebia 4 rals anuals de cadascun⁵.

Naturalment, era responsable de presidir les processons i benediccions establertes en el calendari litúrgic i procedir a les cantades de goigs, sobretot els primers i tercers diumenges de mes, en honor de la Mare de Déu del Roser i del Santíssim, com també solemnes vespres pel Roser de maig i pel d'octubre i el tercer diumenge de setembre. Era consuetud, també, en algunes parròquies, que tots els dissabtes de l'any, mitja hora després de la posta del sol es cantés la Salve i que s'acabés la cerimònia amb una absoluta o responsori⁶.

El rector tenia especial protagonisme a l'hora de l'elecció dels obrers i del lliurament de comptes. El seu vist-i-plau era determinant per a legitimar l'elecció. Així, a *Sant Julià de Vilatorrada* la consuetud informa que els obrers (un de pagès i un altre de la vila) eren nomenats, per Nadal, per part dels dos obrers vells; cadascun d'ells n'elegia un "ÿ demanan lo consentiment al Sr. Rector com a cap de la Iglesia perque acas aparega no convenir pugan elegir altres". Per Cap d'any els obrers sortints donaven compte de la seva gestió i lliuraven les claus als elegits davant el rector, el qual n'aixecava acta. A la sufragània de *Sant Martí de Riudeperes*, en canvi, el procediment emprat es basava en el sorteig i en un consens previ sobre els noms entre el rector i els obrers vells: "[...] Per Sant Joan [Evangelista?] se posan quatra o sinch pagesos a los que apar al Rector y obrers vells y se traun y axi matex dels masovers y se traun altra ÿ asso davant lo Rector. Y los vells los donan compta y entregan las claus y lo Rector lleva acta com en St. Julia"⁷. El mateix procediment

3. AEV. *Roda de Ter*, I / 1.

4. AEV. *Gurb*, I / 2.

5. AEV. *Folgueroles*, I / 1.

6. AEV. *Idem*.

7. AEV. *Sant Julià de Vilatorrada*, I / 1.

dels rodolins s'utilitzava a la parròquia de *Folgueroles*, essent la data de l'elecció el diumenge immediat després de Sant Joan⁸.

La consuetuda de *Sant Andreu de Gurb*, a part de confirmar la intervenció del rector, ens proporciona un detall interessant sobre l'extracció social dels obrers: els obrers eren nomenats pel rector “[...] la qual nominatio fa lo Rt. Rector”, per la Pasqua de Pentecosta, “y sempre se es acostumat que los ditso-bres han de esser caps de cases”⁹.

Inherent a l'exercici de les funcions rectorals era la percepció de drets, fonamentalment en diner. Aquests eren els emoluments de la rectoria de *Folgueroles*¹⁰:

- Per cada cantar del hací d' ànimes, 15 sous.
- Per cada missa de benedicció o nupcial, 8 sous.
- Per cada missa de partera, 6 sous.
- Per cada ofici de difunts (funerals, recordança o devoció), 10 sous. Per a les misses d'albats no cantades, 6 sous.
- Per dret de capida o baptisme, 4 sous.
- Per dret de terratge, 7 sous pels cossos i 5 sous o un parell de colomins pels albats.
- Per la cera que es gastava en els cantars d'ànimes i misses entre setmana que no eren de festa ni devoció, 3 ll. 2 s., satisfets per l'obra. Rebia també un ciri el dia de la candelera.
- Dues palmes el diumenge de Rams, a càrrec de l'obra.
- Porcions de menjar dels masos de la parròquia, amb l'obligació de celebrar misses de 6 sous de caritat cadascuna.
- Per la celebració d'aniversaris de la confraria del Roser, 21 sous cada vegada (conjuntament rector i ajudant).
- També percebia ingressos no determinats a la consuetuda, amb motiu de diverses processons, vespres solemnes en diades extraordinàries i també durant el salpàs.

El conjunt d'aquestes percepcions no devia representar un percentatge molt important dins el total d'ingressos de la rectoria, almenys per a parròquies petites. En canvi, la font de sosteniment bàsica dels rectors -sense que per raons documentals en puguem explicitar, per a les parròquies analitzades, dades numèriques- la constituïa la percepció del delme i primícia o bé diferents censos en diner.

8. AEV. *Folgueroles*, 1 / 1.

9. AEV. *Gurb*, 1 / 2.

10. AEV. *Folgueroles*, 1 / 1.

Així, a *Muntanyola*, la consuetada de les dècimes, primícies i altres fruits, manada formalitzar pel bisbe Pasqual en la visita feta el 29 de juny de 1686, detalla que el rector percebia la primícia de blat, ordi, civada i cànem de tota la parròquia. També la primícia de la verema i de la llana, en aquest cas a raó d'un velló per cada casa, excepte els masos la Roca i la Serra, amb dos vellons i dos formatges cadascuna. El delme dels fruits afectava vint-i-cinc masos¹¹.

A *Sant Julià de Vilatorrada*, el rector rebia censos de trenta-tres masos de la parròquia i alguns dels voltants per un import total de 25 ll. 3 s. 10 d., juntament amb dos capons i una gallina, com també un pollastre de delme de les cases que criaven llocada. De la sufragània de *Sant Martí de Riudeperes* percebia censos de vint-i-una cases per un valor d'11 lliures anyals i tres gallines i dos capons¹². A més, feien cens al rector de Sant Julià dos beneficis fundats a l'església parroquial i a la parròquia de Sant Martí, totalitzant 3 ll. 10 s.

Independentment d'aquests ingressos, la rectoria tenia un camp de vint quartans de sembra, una peça de terra de tres quarteres, dues feixes de quatre quarteres, també de sembra, i tenia arrendat el mas Pons de Sant Martí per un import de 14 lliures l'any.

Tot això sense tenir en compte que, en el cas de Sant Julià, la sagristia anava unida a la rectoria, per la qual cosa divuit masos satisfien, generalment per la Mare de Déu d'agost, diferents porcions d'ordi que oscil·laven entre la mitja quartera i les vuit quarteres segons els casos.

L'obreria

Hem fet referència, abans, als diferents procediments emprats per a l'elecció dels obrers, als quals les consuetes els atorguen importants responsabilitats parroquials, relacionades amb el manteniment del temple i el culte, en els seus aspectes materials. Aquestes són les obligacions dels obrers, globalment considerades a partir de l'anàlisi de les *consuetes de Gurb, Roda de Ter, Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada i Muntanyola*:

- Responsables de procurar les obres necessàries per al manteniment, ampliació o nova construcció de l'edifici de l'església.
- Com a sagristans, es cuidaven de la netedat de l'església, robes i ornaments.
- Tenien obligació de proveir d'oli la llàntia del Santíssim i adquirir encens,

11. AEV. *Muntanyola*, 1 / 1.

12. AEV. *Sant Julià de Vilatorrada*, 1 / 1.

neules per Nadal, les palmes del diumenge de Rams i la cera necessària que cremava pels cantars d'ànimes i misses dels dies ferials i particularment les candeles i cera necessària el dia de la Mare de Déu de la Candelera.

- Adobar o adquirir la roba, i , quan convingués, els diferents objectes necessaris per al culte.

- Fer i desfer el Monument del Dijous Sant, vetllant per la seva il·luminació. S'encarregaven, també de buscar els qui havien de portar la creu i els gonfons a les processons i de pagar-los.

- Aceptar a l'església tots els diumenges i dies festius de l'any per a proveir els corresponents fons i administrar els diferents ingressos destinats a la institució.

La importància que tenien els obrers dins l'organigrama parroquial queda corroborada per aquesta observació que el visitador del bisbe Pasqual fa constar en l'acta de la visita pastoral feta l'any 1689 a la parròquia de *Sant Martí de Centelles*: "Com sia just que ningun parroquià se escuse de treballar per Ntr. Sr. y per la Iglá. en quant puga Perço ordena y mana á totas y qualsevols personas desta Para. que sian elegidas per obrers, Administradors o Administradoras de las ads. tant desta Iglá. com de la sufraganea que no recusen ni pugan recusar ditas adsm ni eximirse dellas sots pena de 25 ll. Bars. per quiscun pagadoras de bens propis y en subsidi de Exc^{ca} major y que tingan llicencia en escrits del Illm. Sr. Bisbe de Vich eo de son Vicari G."¹³.

El rector, d'acord amb la consuetud, els tenia consideració: a *Folgueroles* l'elecció del predicador de Quaresma i de la festa del Roser de maig es feia de mutu acord entre els obrers i el rector, i també s'explicita que els pabordes del Roser eren elegits "ab consentiment dels obrers", els quals assistien també al lliurament de comptes. Al mateix temps, es responsabilitzaven de lliurar al rector els diners del bací d'ànimes i del valor del pa venut l'últim diumenge de cada mes, per la qual cosa "siguin reconeguts pel seu treball que els fa tardar a tornar a casa seva per alimentar-se i se'ls dongui una cosa moderada de menjar i beure a la rectoria"¹⁴.

Tal com s'ha dit, els obrers administraven els diferents ingressos que anaven destinats a l'obra. L'estudi del llibre de l'obra de la parròquia de *Balenyà* entre 1684 i 1704, destaquen habitualment com a principals fons els diners provinents de les aplegues que es feien a l'església, els donatius, alguns censals i sobretot les aplegues de blat que es feien cada any després de la collita, les quals representaven entorn del 40% del total dels ingressos¹⁵. Aquests ingressos anaven destinats a pagar despeses habituals: materials i sous per a

13. AEV. Mensa Episcopal. *Visites Pastorals*, 1220 D, fol. 47.

14. AEV. *Folgueroles*, I / 1.

15. AEV. *Balenyà*, I / 1.

obres menors, cera, vestuari litúrgic i adobar ornaments, entre algunes altres.

En el cas que ens ocupa, cal destacar la presència d'ingressos extraordinaris en anys diferents, en forma de censals presos, un d'ells almenys a l'administració de les ànimes, per un valor total de 1.394 lliures, a fi de poder finançar les obres de reparació de la volta i remodelació de l'església parroquial, obres que es van portar a terme entre 1700 i 1702. Naturalment, aquestes necessitats contrasten amb la mitjana d'ingressos i despeses del període anterior a les obres; així, si per al període 1684-1699 la mitjana d'ingressos i despeses és de 160 i 91 lliures anyals, respectivament, per al període citat, 1700-1702, s'enfilaa 535 i 485 lliures.

El calendari litúrgic i festiu

La consuetud de les diades de les parròquies abans esmentades ens proporciona informació, en alguns aspectes detallada, sobre les festivitats distribuïdes al llarg de l'any litúrgic. Cal destacar el nombre i l'arrelament de les processons, motiu de manifestació pública de la vivència de la fe per part de la comunitat parroquial. En aquest sentit destaquen les *processons dels primers i tercers diumenges de mes*, dedicades en honor de la Mare de Déu del Roser i del Santíssim, respectivament. Les processons es feien pels voltants de l'església i, al final, s'entonaven els goigs al peu de l'altar major. De Tots Sants a Pasqua es feia a l'hora de la missa major, i la resta de l'any, de la missa matinal. A Gurb, els pabordes i les pabordesses de les corresponents confraries donaven sis rals per la funció de la missa i la processó.

Per Nadal es cantaven matines a mitja nit i a continuació es deia la missa del gall i a punta d'alba se celebrava un solemne ofici acabat amb els set goigs.

Per Cap d'any, missa matinal resada i ofici solemne. A Sant Julià de Vilatorrada es celebrava, a més, la diada del Sant Patró, assistint a l'ofici solemne els rectors veïns que, a més, ajudaven a confessar. A la vigília es deien completes a l'altar major i es cantaven els goigs en honor de sant Julià.

El dia de la Candelera es feia la benedicció de la cera i es distribuïa posteriorment entre els parroquians. A continuació es feia *processó* fins al pedró del cementiri i, posteriorment, ofici major cantat. A Gurb, el rector, per obligació de la Sagristia vinculada, donava ciriets i candelas als propietaris o masovers dels masos de la parròquia; les candelas, abans de la processó, i els

ciriets, després de l'ofici.

El *primer dia de Quaresma* es beneïa la cendra a primera hora del matí i a continuació es deïa ofici durant el qual feïa la prèdica el predicador de Quaresma. Aquest predicava també per *Sant Josep* i percebia la corresponent remuneració a càrrec de l'obra i si no hi havia fons suficients, es recorria al batlle i jurats, els quals procedien a fer una talla entre els vilatans¹⁶.

El *Diumenge de Rams* es feïa la *processó*, prèvia a l'ofici de benedicció de les palmes tot seguint un itinerari pels voltants de l'església. A l'ofici es cantava la passió i es comunicava quan i per quina contrada o veïnat començaria el *Salpàs* "y sis donara ab un dia o ab dos"¹⁷.

El *Dimecres Sant* els obrers es cuidaven de fer el monument, ajudats, a Sant Julià, pel vicari i el monjo. A les deu de matí del *Dijous Sant* es deïa l'ofici. A les quatre de la tarda es cantaven les matines i es feien els fasos¹⁸. *Divendres Sant* al matí es feïa l'adoració de la Vera Creu i es deïa ofici. A Gurb es feïa almoïna de pa a la porta de l'església "y esta almoïna es esmerçada y an de tenir cuydado de aquella dos caps de dases de la present parochia"¹⁹. Aquest dia entraven els nous administradors d'aquesta almoïna, seguint un torn. El *Dissabte Sant* es procedia a la benedicció de les fonts baptismals i del ciri pasqual.

Per *Pasqua de Resurrecció* es deïa missa matinal resada i ofici major cantat. Es cantaven vespres i completes. A Muntanyola el *dilluns de Pasqua* es donava caritat a la porta de l'església. El *dimarts de Pasqua*, a totes les parròquies considerades, s'anava en *processó* a l'església de la Pietat de Vic a honorar els Sants Màrtirs.

A Folgueroles, passada la Pasqua (a la consuetud no es determina data concreta), se celebraven les misses dites "dels set goigs" i es feïa una *processó* al pedró, on es feïa la benedicció del terme.

En el mes d'abril eren especialment celebrades les diades de *Sant Marc* i *Sant Pere Màrtir*. En el primer cas es deïen les lletanies i en el segon es beneïen els rams d'olivera, hoix o branques de pi fent les corresponents *processons* curtes voltant l'església.

El mes de maig s'encetava amb la celebració de l'anomenat *dia dels*

16. AEV. *Gurb*, I / 2, capítol 17.

17. AEV. *Ibidem*.

18. JOAN AMADES, *Costumari català*, II, 749ss. Aquest autor esmenta que a la tarda del Dijous Sant se celebrava l'ofici de tenebres i hom deïa quinze salms. En dir el quinzè salm, amb l'església a les fosques, la mainada feïa els fasos "els quals consistien a repicar amb tota la fúria els bancs, els confessionaris i tot allò que podia produir un bon terrabastall en ésser colpejat amb les maces de fusta, que durant tota la setmana els nois duïen al damunt per a picar portes". La finalitat era simular el desordre i la confusió en relació amb la mort de Jesús.

19. AEV. *Gurb*, I / 2.

Apòstols (sant Felip i sant Jaume menor). A la parròquia de Muntanyola es feia una *processó* a la capella de Sant Cugat de Gavadons on se celebrava la missa matinal. A Roda de Ter es feia una solemne *processó* pujant al puig de la Guàrdia, arribant fins al pedrò, on es feia una absolta general²⁰.

El segon diumenge de maig se celebrava la *Gala del Roser*, amb diaca i sermó. Es feia *processó* pels carrers de la parròquia. Es cantava el Te Deum. En aquesta festivitat es procedia al nomenament dels pabordes, generalment un de casat i un de fadrí. A Gurb el relleu en els càrrecs, de dos anys de durada, era alternatiu: “[...] del fadrí sols que lo casat serveix dos anys y lo any vinent se fa nominatio del Pabordra (sic) casat restant lo fadri y han de donar compta al Rt. rector”²¹.

Per la *Santa Creu* de maig es feia la benedicció del terme. A Gurb, la *processó* voltava l'església, passava pel pati de la rectoria i se n'anava al pedrò del cementiri; allà es deien els quatre evangelis i es procedia a la benedicció. *Aquesta processó es repetia tots els diumenges compresos entre la Santa Creu de maig i la de setembre.*

Dilluns de les lletanies, a Sant Julià, se celebrava *processó* a la capella de Santa Margarida; a Muntanyola, a la capella de Sant Pere del castell; a Roda fins al pedrò; i, a Folgueroles, a la capella de la Mare de Déu de la Damunt. En el cas de Folgueroles, la çonsueta esmenta que després de celebrar la missa matinal, la *processó* s'adreçava al Puig d'en Roca i arribant al pedrò, es feia la benedicció del terme. *Dimarts i dimecres de la setmana de les lletanies* es diuen, les lletanies i es feia *processó* voltant l'església.

La vigília de la *Pentecosta* es cantaven les profecies i, després, es beneïen les fonts baptismals. El dia de la *Pentecosta*, ofici cantat, amb diaca.

La vigília de *Sant Isidre* es deien completes i es cantaven els goigs a l'altar del sant. El dia del sant es deia ofici solemne amb diaca i sots-diaca.

Per *Corpus* es deia missa matinal resada i ofici major cantat i, a continuació, *processó* pels voltants de l'església. Els dies de l'*Octava* es deia ofici i, hi havia completes. Pel *cap de l'Octava de Corpus* es repetia l'ofici solemne i *processó*. L'enramada i lluminària anava a càrrec de la confraria de la Minerva.

La vigília de la *Mare de Déu d'agost* es deien completes i es cantaven goigs a l'altar del Roser. El dia de la Mare de Déu es deia missa matinal resada i major cantada.

Per la *Mare de Déu de setembre* se celebrava la vigília amb els set goigs després de les completes. El dia de la Mare de Déu, ofici a l'altar del Roser.

El tercer diumenge de setembre se celebrava la *festivitat del Santíssim o de*

20. AEV. *Muntanyola*, I / 1.

21. AEV. *Gurb*, I / 2, capítol 4.

la Minerva. Els pabordes posaven ciris a l'altar, ornat prèviament. Se celebrava ofici major solemne, amb diaca i sots-diaca i prèdica. Hi assistien els rectors veïns. Acabat l'ofici es preparava el tàlem de sis bastons i es feia la *processó* pels carrers del voltant de l'església. El rector donava dinar al predicador i als rectors acompanyants.

El *primer diumenge d'octubre*, festivitat de la Mare de Déu del Roser, es deia ofici, amb diaca i sots-diaca. Es feia *processó* pels carrers del voltant de l'església portant el tabernacle de la Mare de Déu. En tornar la *processó* s'entonava el "Te Deum laudamus" i es cantaven els goigs.

Per *Tots Sants*, misses matinal resada i major cantada; es cantaven vespres de vius i, després, de difunts i, a continuació, absoltes. El *Dia de difunts*, a Sant Julià es cantava un ofici cantat a punta d'alba; cap a migdia, missa resada. Després de la missa major, tots els caps de casa i altres devots aportaven panellets, els quals, dipositats en sacs, eren beneïts pel rector i distribuïts pels obrers a la porta de l'església²².

La consuetud de *Gurb* esmenta, a més de les ja citades com a generals, les següents *processons*, amb la corresponent missa baixa: Per *Sant Marc*, processó a la capella de Santa Anna; per *Sant Felip i Sant Jaume*, a la capella de Sant Pau; *segona festa de Quinquagèsima*, a la capella de l'Esperança; per *Sant Miquel de maig*, a l'església de la Gleva; per *Sant Bernabé*, a la capella de Sant Jaume.

A *Folgueroles*, i de bon matí, per *Sant Sebastià*, s'anava en processó a la capella de la Mare de Déu de la Damunt; per *Sant Jordi* a la capella del mateix sant, prop del mas Puigseslloses. Arribat allà es deia missa resada a l'hora de la missa matinal.

Alguna consuetud, com la de *Folgueroles*, esmenta com altres consuetuds les següents: el rés del *rosari* tots els dies feiners "post lo sol" i els festius, a mitja tarda; les *novenes* de Sant Josep i Sant Francesc Xavier, durant la Quaresma; els *tocs de les misses* en dies feiners, fent distinció de la missa cantada amb la resada i donant temps perquè els vilatans i cases de pagès puguin assistir-hi.

Altres aspectes de la vida parroquial

En vista de la informació proporcionada per les actes de les visites pastorals del bisbe Pasqual²³, destaquem de manera sintètica alguns dels temes més rellevants, els quals, curiosament, continuen també plenament presents

22. AEV. *Gurb*, Idem, capítol 15.

23. AEV. Mensa Episcopal. *Visites Pastorals*, ref. 1220 C -D - E - F.

en les visites d'un segle més tard²⁴:

a) Hi ha una preocupació molt sovintejada per l'estat material de la parròquia, tant pel que fa al proveïment d'objectes litúrgics i ornamentals com per fer obres de reparació de l'edifici de l'església o capelles. Per a despeses importants, el bisbe o visitador autoritzava recórrer a acaptes extraordinaris o aplicar-hi totes les entrades de l'obra i administracions de la parròquia²⁵. S'imposaven terminis generosos per a donar compliment a les disposicions sota penes econòmiques. El rector, els obrers i, en casos concrets, els propietaris de cases properes a determinades capelles, es responsabilitzaven del seguiment d'aquestes inversions.

b) Al mateix temps, el nombre també considerable d'observacions que es plantegen sobre l'estat de l'administració parroquial²⁶, posa en evidència que molts rectors no tenien llibres formats, el seu contingut sovint no estava posat al dia o bé manifestava un estat de confusió considerable. Es donen instruccions per a formalitzar-los correctament, sobretot pel que fa al diari de misses i aniversaris, i s'imposen terminis per a la seva execució²⁷.

c) Apareixen casos d'incompliment d'obligacions per part d'alguns parroquians²⁸: no fer cremar un ciri obligat per disposició testamentària; no pagament de les porcions d'ordi, blat o cera que es satisfien a l'obra o sagristia; no procedir puntualment a les caritats fetes als pobres de Jesucrist per Tots

24. VALENTI GIRIBAU I TÀPIES, *El bisbat de Vic a l'època del bisbe Veyan (1784-1815)*. Universitat de Barcelona, 1992, 2 vols. (Tesi Doctoral).

25. AEV, *Visites Pastorals*, 1220-F *Tona*, 19 de febrer de 1699, fol. 203, amb motiu de l'ampliació de l'església de Sta. Maria del Barri.

26. AEV, *Visites Pastorals* 1220-C *Múnter*, 22 de nov. de 1687, fol. 86; 1220-C *Sta. Cecília de Voltregà*, 20 de nov. de 1687, fol. 123; 1220-C *Sant Pere de Torelló*, 23 de nov. de 1687 fol. 125v; 1220-D *Muntanyola*, 28 de juliol de 1689, fol. 73; 1220-D *Centelles*, 3-4 d'agost de 1689, fol. 70 i 1220-F de l'1 de setembre de 1701, fol. 210.

Per a àmbits propers a la Plana: 1220-E *Sta. Coloma Sasserra*, 17 de setembre de 1698; 1220-F *Castellterçol*, 21 de setembre de 1698, fol. 9.

27. Hi ha un estadet o model per al diari de misses, aniversaris i bací d'ànimes a *Visites Pastorals*, ref. 1220-F, fol. 22.

28. AEV, *Visites Pastorals*: Ref. 1220-C *Múnter*, visita del 22 de nov. de 1687, fol. 86 i 1220-D del 29 de juliol de 1689; 1220-C *Muntanyola*, 23 de nov. de 1687, fol. 86v i 1220-D del 28 de juliol de 1689, fol. 73; 1220-C *Santa Eugènia de Berga*, 17 de nov. de 1687, fol. 119; 1220-C *Sant Vicenç de Torelló*, 26 de nov. de 1687, fol. 126; 1220-F *Centelles*, 1 de setembre de 1701, fol. 210. Per a àmbits propers a la Plana: 1220-D *El Brull*, 5 d'agost de 1689, fol. 75; 1220-E *Sant Sadurní d'Osormort*, 15 d'abril de 1696, fol. 162; 1220-E *La Castanya*, del 4 de juny de 1696, fol. 182; 1220-F *Sta. Coloma Sasserra*, 17 de setembre de 1698, fol. 8; 1220-F *Castellterçol*, 21 de setembre de 1698, fol. 9; 1220-F *Granera*, 23 de setembre de 1698, fol. 12v.

Sants, Dimarts de Pasqua, Santa Creu de maig i Divendres Sant; marmessors que no feien complir el contingut d'un llegat pietós, molts anys després de la mort del testador; no fer celebrar, per part dels familiars, els novenals, caps d'any, misses i aniversaris ordenats en els testaments. S'amonesta els infractors perquè paguin els endarreriments sota pena d'excomunió major, passats els terminis corresponents –generalment tres terminis de 10 dies.

d) El bisbe Pasqual deixa constància, en la visita a diverses parròquies, de la seva preocupació per la "ignorancia tant gran ques troba entre los christians no sols de menor pero encara de major edat dels misteris sagrats de Nra. Sta. Fe y doctrina Christiana"²⁹. D'acord amb les constitucions sinodals mana als rectors que els diumenges i festes de precepte, a la parroquial i també a la sufragània, ensenyi la doctrina abans o després de la missa, "ab modo facil y perceptible". S'exhorta els pares que hi facin assistir els fills i els confessors que preguntin els punts de la doctrina que fan referència a la salvació de les ànimes. També, al rector, que no descuidi el rès del rosari.

29. Un dels exemples: AEV *Visites Pastorals*, 1220-D *Sant Martí de Centelles*, 15 de juliol de 1689, fol. 246.